

Lundabók Føroya fólks útkomin!

Ummæli av *Lundafleyg - ein fleygdagur í Nólsoy* (Jens-Kjeld Jensen, 2008)

Firouz Gaini

Tá ið eg fekk bókina handaða – eitt ummælaraeintak – og varð biðin at lesa hana, undraði tað meg eitt sindur. Hvat havi eg við lundar at gera, hugsaði eg ørkymlaður. Tá ið eg granskaði kápuna, gjørdist eg tó meira forvitin. Bókin er nú lísín. Og eg havi hug at lesa hana umaftur, ella at lesa okkurt annað um lundar, um fuglar, um djór, um náttúruna í Føroyum. Við øðrum orðum, so hevur lítla litríka bókun í Nólsoy kveikt ein áhuga fyri fuglalívi í landinum. Hvat merkir hetta? Tað merkir ikki, at eg eri umvendur fuglfrøðingur á veg niðan í bjørgini at taka myndir. Tað merkir hinvegin, at forvitnisliga bókun er væl skrivað og fær meg at síggja ymisk mentanarlig viðurskifti í nýggjum ljósi. *Lundafleyg* átti sjálvandi at verið partur av undirvisingartilfarinum í øllum barnaskúlum í landinum. Ikki einans børn – føroyingar í øllum aldri kunnu læra nakað av bókini, ið telur 88 blaðsíður og eina ørgrynna av gomlum og nýggjum myndum. Hetta er jú lundabók Føroya fólks!

Sum antropologur lesi eg bókina eftir Jens-Kjeld úr tveimum høvuðssjónarhornum. Lívfrøðingar hava eyðvitað eitt heilt annað útgangsstøði enn eg. Fyrst og fremst hugsí eg um mentanarliga ríkidæmið, ið lundafleyg sum siður og arbeiði umboðar. Lundafleyg er eitt serstakliga gott dømi um, hvussu føroyingar í meira enn túsund ár hava tilgáð tilveruna á hesum veðurbarðu klettum eftir hørðu treytum náttúrunar. Fuglaveiða byggir á praktiska servitan, ið er savnað saman ígjøgnum øldir. Hetta svarar til tað, ið franski antropologurin Claude Lévi-Strauss nevnir „ítøkilig vísindi“. Um sonevndu PISA-kanningarnar í skúlnum settu fokus á „ítøkiligar vísindaligar“ royndir og førleikar, so høvdu føroyingar kanska endað á ovastu rók – ikki minst teir nólsoyingar, vit hoyra um í bókini! Málið er eisini ein týðandi partur av hesum gamla mentanararvi: hvussu nógv nøvn og hugtøk eru ikki knýtt at fuglaveiðu? Staðar-

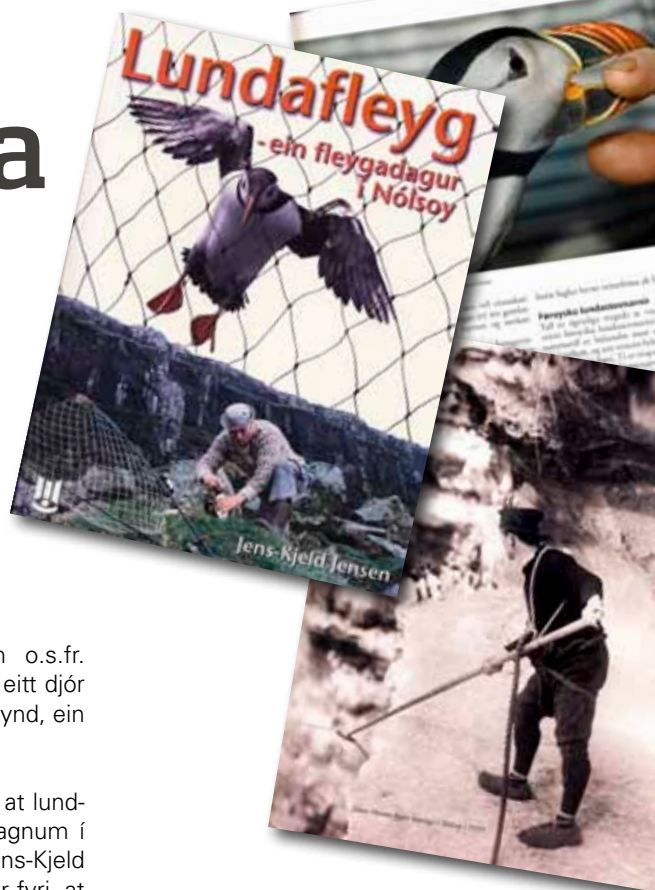
nøvn, amboðsnøvn, arbeiðsnøvn o.s.fr. Lundin er sostatt nógv meira enn eitt djór í náttúruni. Fuglurin er eisini ein ímynd, ein mentan og ein gamal vinur.

Seinna sjónarmiðið er meira knýtt at lundanum og støðu hansara í samfelagnum í dag í myndamálsligum týðningi. Jens-Kjeld vísir í bókini á, at veruligur vandi er fyri, at komandi ættarliðið av føroyingum ikki fer at fáa høvið at síggja øll tey fuglasløgini, ið seinastu mongu øldirnar hava livað í Føroyum. Fleiri fuglastovnar eru álvarsliga hóttir. Hvussu verður hesin vandin viðgjørdur í almennum kjaki, kann ein spyrja seg sjálfan. Tá ið hin seinasti lundin er horvin, hvat gera vit tá? Vónandi verður bókun eftir Jens-Kjeld ikki síðsta ørindi í túsund ára gomlum kvæði. Kanska, sigur høvundurin sjálfur, átti lundin skjótt at verið friðaður? Eingin ivi er tó um, at vit gerast fátækari hvørja ferð ein fuglur doyr út – viðvíkjandi lívfrøðiliga margfeldi (biodiversiteti) landsins, men sanniliga eisini sum menniskju við mentan og søgu. Eftir at hava lisið lundabókina sum um hon var ein krimi úr tí veruliga lívinum, so síggi eg lundan sum sanna hetju, ið hvønn dag stríðist fyri at draga undan í einum umhvørvi við óteljandi vandum, ið alsamt hótta við at gera enda á fría flognum. Lesið hvussu nakrir figgindar lundans verða lýstir:

„Kjógvi tekur eisini fiskayngulin frá sildberanum, sum er lundin við pisu. Kjógvin jagstrar lundan, til hann av berum maktarloysi sleppur nebbasildini, sum kjógvin so tekur.“ (bls. 78)

Og um stríðið at finna føði til pisuna:

„Tá ið gamal lundin veidur til pisuna, ber hann fiskin í nevinum, tá ið hann flýgur aftur á búplássid. Afturkomin til pisu sína leggur lundin fiskin fyri hana, og hon tekur sjálf føðina við nevinum og gloypir. Er fiskurin ov smáur ella torvurnar longri enn 10 km úr landi, megnar lundin ikki at flúga aftur

og fram við nóg mikið av føði til pisuna. Tá gevst fuglurin at føða pisuna, tí hann skal jú eisini føða seg sjálfan, og pisan doyr í hungri.“ (bls. 8)

Lundafleyg er verd at lesa. Kanska serliga hjá okkum amatørurum, ið hava eina rættiliga avmarkaða vitan um fugl í viðførinum. Hon hóskar, sum nevnt, sera væl til skúlabrúks. Myndirnar og tekningarnar eftir Ole Wich eru sera góðar og upplýsandi. Ein fleygdagur í Nólsoy, undirheitið, er kanska eitt sindur misvísandi, tá ið hugsað verður um, at sera nógv tilfar í bókini ikki beinleiðis hevur samband við Nólsoynna. Og um tað er nakað, eg sakni sum antropologur, so er tað upplýsingar um, hvussu lundin verður lýstur í gomlum sangum og bókmentum, hvørjar sagnir og hvørji ævintýr eru um lundar, o.s.fr. Men tað er kanska ov nógv kravt, at Jens-Kjeld eisini skal fáa pláss fyri slíkum í hesum verki. Samanumtikið vil eg siga, at bókun *Lundafleyg* er frálíkt verk, ið høvundurin hevur uppborið rós fyri. Takk fyri! V

Bókin er týdd

Jensen, J.-K. 2010. Puffin fowling – a fowling day on Nólsoy. Faroe Islands. 88 pp. (Oversat af Steffen Stummann Hansen)

Jensen, J.-K. 2008. Lundafleyg - ein fleygdagur í Nólsoy. Føroya Skúlabókagrunnur, Føroyar. 88 pp. (Oversat af Pól Jespersen)

Jensen, J.-K. 2008. Lundefangst - en fangst dag på Nólsoy. Færøerne. 88 pp.